

HALÁSZ GÉZA

Szerényi Gábor szociografikáiról – Szerényi Gábor 2021. 07. 20-án a Dunapalotában megrendezett kiállításmegnyitóján elhangzott beszéde

Szerényi Gábor nevének eredetét kutatva két irányban lehet kiindulni: serény, szorgos, munkáját szerető; szerény, nem hivalkodó, nem dicsekvő. Mindkét irányzatot egybefogja Gábor önmagáról írott öniroNIKUS önvallomása: „Sok van mi csodálatos, de a Szerényinél csodálatosabb nincsen.”

Szerényi Gábor különleges jelenség, örülök, hogy én is egyike lehetek több ezer barátjának. A MÚOSZ karikatúrista szakosztályában ismerkedtünk meg, de igazán barátokká a KOKSZ-műhelyben váltunk (vagyis a Magyar Képző- és Iparművész Szövetség Kortárs Karikatúra és Szatirikus művész csoportjában), melyet Császár Tamás, Tettamanti Béla, Kaján Tibor, Sajdik Ferenc, Gyulai Líviusz neve is fémjelez. Engem lenyűgözött az a gazdag életpálya, az a sokféle munka, amit akár életművészetnek is nevezhetnénk. A térbeli és időbeli átfedések miatt lehet, hogy sokan úgy ismerik, hogy éppen az utcán száguld egyik szerkesztőségből a másikba, riportra vagy megbeszélésre, busszal, villamossal vagy rollerral, mindig megkésve, de legalábbis az utolsó pillanatban, azért még pár percre megáll, hogy üdvözljön, elmeséljen pár pletykát, anekdotát, majd az órájára nézve elsüvítsen.

Életút... A hetvenes években a Vasutas Képzőművészeti Körben tanulta az anatómiai és perspektivikus ábrázolás klasszikus alapjait. Készült a Képzőművészeti Főiskolára, közben a Városépítési Tudományos és Tervező Intézetben dolgozott szerkesztő-műszaki rajzolóként, szitanyomatóként.

1973. március 15-én részt vett a hivatalos ünnepek utáni utcai demonstrációkban. Rendőrségi ügy lett belőle, munkahelyén nyilvánosan elítélték mint „nacionalista rendbontót”, ezért továbbtanulási terveit az Intézet nem támogatta. Sorkatonai szolgálata letöltéséhez a politikailag megbízhatatlannak ítélt sorkatonák műszaki alegységéhez vezényelték.

Részt vett az Erdély Miklós vezette különböző képzőművészeti körökben, az akkori „tűrt” és „tiltott” határán mozgó alkotói csoportokban.

1977-ben jelentkezett a Hírlapkiadó Vállalat gyakornoki képzésére, s újságíró lett az Egis Gyógyszergyár üzemi lapjánál.

Még a hetvenes években kezdett az Élet és Irodalomban grafikákat publikálni. A kilencvenes évek elejéig több száz rajza jelent meg.

Riportokat írt az Ifjúsági Magazin számára, illusztráló és író munkatársa volt a Világ című politikai hetilapnak A nyolcvanas években a párizsi Magyar Műhelyben jelentek meg képervei. Televíziós recenziókat írt a Nők Lapjának. Szerkesztője volt a Vasárnap című hetilap gyerekoldalának. A Szép Szónak 108 kortárs magyar képzőművész portréját írta meg. Karikaturista volt az A2 autós magazinnál.

Másfél évtizedig a Magyar Televízió szerkesztője, riportere, műsorvezetője volt. A kilencvenes évek végén a Danubius Rádió Capuccino Tripla műsorának külsős kulturális tudósítója. Számomra is emlékezetes, amikor a Rádió Q Teremőr című, hetente jelentkező képzőművészeti beszélgető műsorát szerkesztette-vezette, mivel velem is készített jó félórás interjút. Évekig írt hetente a Magyar Televízió Szabadság tér publicisztikai rovatába. Felelős szerkesztője volt a d1 televízió „Kortárs Korzó” kulturális magazinjának.

Több évtizede szűkebb pátriájának, az V. kerületnek krónikása. A Mai Belváros oldalain írja meg a kerület kulturális emlékeit, az egykori életek, színterek képeit, hajdan élt arcokat, házakat. A City TV heti Lapozójának, politikai beszélgető műsorának rendszeres szereplője.

A félévenként megjelenő Alibi irodalmi antológia-sorozatban írásait és grafikáit publikálja.

A médiabéli szereplések mellett egyéni és csoportos képzőművészeti kiállításokon is gyakran szerepel. Számos kortárs alkotó tárlatát megnyitotta, még az enyémet is. Most visszakapja.

2017-től hétfőnként a Bézs Rádió Lila Tinta című műsorát szerkeszti-vezeti közösen mindkettőnk régi barátjával, Frank Ivánnal.

A Magyar Nemzet hétvégi kulturális mellékletében, a Lugasban Gábor a nyolcvanas évektől kezdve egészen napjainkig sajtógrafikusként dolgozik, ebből két évtizede kollégák vagyunk, ketten dobjuk fel a számot grafikáinkkal.

Öt gyermek édesapja, két unokája van.

Az újságrajzoló talán a legjobb megközelítés arra, amit Szerényi Gábor grafikus munkásságáról – és erről a kiállításról – el lehet mondani. Az újságrajzoló külön szakma, művészeti ág lett, akik ezt választják, a múzsa csókját is időzíteniük kell, legkésőbb a lapzárta előtti éjszakára. Valaha, mielőtt az újságokban technikai lehetőség lett volna fotók közlésére, rajzokkal illusztrálták a cikkeket. Önálló rajzok is színesítették a lapokat, nem csak az írásokhoz készült illusztrációk, és ezek közt sok volt a vicces, élcelődő, gúnyos rajz, karikatúra.

A karikatúrát sokan rajzolt viccnek gondolják – a vicclapok, de még az egykori Ludas Matyi is ezt erősíti a grafikákhoz tartozó címeikkel, képaláírásokkal, párbeszédekkel. A múlt század egyik ismert francia grafikus, Jean Effel saját munkáiról azt mondta, hogy azok nem karikatúrák, hanem illusztrált viccek, hiszen a karikatúra más, a karikatúra humora képi információ, nem a szövegben, hanem elsősorban a grafikában keresendő.

A karikatúra kritikai szemléletmóddal létrehozott alkotás. Az újságban megjelenő karikatúrák nagy része – a könnyed forma ellenére – komoly dolgokról beszél. Valóban, az újságrajzok, sajtókarikatúrák publicisztikák – rajzban

megfogalmazva. És itt ne csak kemény kritikákra gondoljunk, hanem az élet finom, apró jelenségeire, groteszk dolgaira is. Ebben a felfogásban már érthető, hogy miért nevezte Kaján Tibor – szemben a viccekkel – szomorúművészetnek a karikatúrát, és miért próbálunk a szakosztályunkban közösen is elhatárolódni a jópofáskodó, főnökökön, titkárnőkön és anyósokon viccelődő álhumoros karikatúráktól.

Szerényi Gábor ezt a szövegnélküli grafikus humort képviseli, amelyben nem mindig csattan nagyot a poén, de ami azért megmosolyogtat, megindítja fantáziánkat, megkeressük benne azt a kis gonosz kritikát is, melyet a rajzoló szándéka szerint elrejtett a képében. Esetleg egy kissé el is szomorít...

Politikai, közéleti karikatúráknál megszoktuk, hogy a karikaturista egyértelműen elítél, kigúnyol, tollára tűz politikusokat, közéleti szereplőket, esetleg egész kormányokat is. Kigúnyolja a bürokratát, a kereskedőt, a zenészt, a focistát, a rasszistábbak még a kőfaragókat és a balett-táncosokat is.

Szerényi nem gúnyolni akar, hanem a rajzaiban szereplő emberek és tárgyak emberségét, fantáziáját vagy gyarlóságait keresi. A villamoson kapaszkodók közt megbúvó király (a magyar kártyából ismert makk király), az arcnélküli elvtársak, vagy ahogy ma nevezzük: urak, az ágasbogas töltőtollak és körzők, fotelek titkos lépcsővel és kétárbocos hajóval, a játékmacskák és Petőfi-szobrok, tétova autóbusz-utások vagy pipázó indiánok mind a mai emberekről, – ahogy Cseh Tamás éneklé az ide-oda ingázó Beáról, az alulinformáltokról, a jó szóra és játszani vágyókról szólnak. Szerényi nem a kisembereket állítja be nevetésesnek, hanem a közeget, amelyben a kisemberek helyzetükből fakadóan maradnak kisemberek, még az úrban is, ahol egyik kedvenc Szerényi-rajzomon egy asztronauta próbálja eldönteni, hogy mit kezdjen az űrséta közben valahogyan kezébe került nyakkendővel.

És persze, hogy az állatok vagy tárgyak, amelyeket megrajzol – mert nagyon sok rajzon nincs ember –, azok is korunkról, az emberekről szólnak. Esernyő, hirdetőoszlop, töltőtoll, körző, colostok (Zollstock), szoba, szék, kabát, igazolvány, mozijegy, egy nyakkendő, egy bugyi és egy úttörősip. Egy-egy emlék, egy-egy történet, egy-egy mosoly.

Ezen a kiállításon a Magyar Nemzet Lugas mellékletében megjelent rajzai közül látható egy válogatás. Az elmúlt negyven évben hétről-hétre minden szombaton megjelent egy-két rajza. A lap technikai lehetőségeinek megfelelően az első évtizedekben csak fekete-fehér képek, az utóbbi néhány évben pedig már színes rajzok is. Szép, nagyon élénk színeket használ, szinte kiugranak az újságpapírról. Sokszor több színváltozatot is megrajzol. A színekkel kísérletezve jött rá Gábor arra, hogy nagyon jól mutatnak a lapban a csak tisztán fekete-piros direkt színekkel készült rajzai. Ebből a schwarz-rot sorozatból is láthatunk itt képeket.

Örülök, hogy egy ilyen patinás helyen, a Duna Palotában nyílt lehetősége erre a kiállításra, megérdemli. Remélem, önök is örülnek (megérdemlik), és szívesen nézik meg Szerényi Gábor tárlatát, melyhez jó szórakozást kívánok.

Szerényi Gábor, Anker, boreaux